

ЛЕХІЦЬКИЙ

Андрій Ігоревич

A.lehitskiy@alliancebank.org

УДК 336.531.2 (545.3)

СЕРОТЮК

Богдан Васильович

B0404@ukr.net

УЧАСТЬ ДЕРЖАВИ В КАПІТАЛІ БАНКІВ
ЯК ФОРМА АНТИКРИЗОВОГО
УПРАВЛІННЯSTATE PARTICIPATION IN THE CAPITAL
OF BANKS AS A ANTI-CRISIS
MANAGEMENT FORMаспірант, радник Голови
Правління, ПАТ "Банк
Альянс"аспірант, Національна
Академія управління

Стаття присвячена визначенню базових складових участі держави в капіталі банків, як запровадження схеми антикризового управління та підтримки комерційних банків під час труднощів котрі виникають під час їх фінансової діяльності. У даній статті приведені приклади історичних подій участі держави, як форми антикризового управління у капіталі банків, результати досліджень видатних науковців та категорії участі держави у капіталі банків.

Статья посвящена определению базовых составляющих участия государства в капитале банков, как введение схемы антикризисного управления и поддержки коммерческих банков во время трудностей возникающих при их финансовой деятельности. В данной статье приведены примеры исторических событий участия государства как формы антикризисного управления в капитале банков, результаты исследований выдающихся ученых и категории участия государства в капитал банков.

The article is devoted to the definition of the fundamental components of state involvement into the banks capital, as an anti-crisis management structure and support for commercial banks system during the difficulties arising from their financial activities. This article presents examples of historical events which involves the state as an anti-crisis management form in banks capital, the results of research by exceptional scientists and the state participation category in the capital of banks.

Ключові слова: антикризове управління, приватний сектор, понятійний апарат, ступінь впливу держави, міноритарний акціонер, механізми корпоративного управління

Ключевые слова: антикризисное управление, частный сектор, понятийный аппарат, степень влияния государства, мноритарный акционер, механизмы корпоративного управления

Keywords: anti-crisis management, private sector, conceptual apparatus, state influence degree, minority shareholder, corporate governance mechanisms

ВСТУП

Процеси входження державного капіталу в приватний сектор у вітчизняній практиці були вимушені, з метою збереження стабільності фінансової системи та забезпечення інтересів вкладників проблемних банків.

Наслідки оперативного втручання державного капіталу в банківську систему, можуть бути ідентифіковані лише після аналізу понятійного апарату суб'єктів взаємовідносин, макроекономічного аналізу та вивчення світового досвіду по імплементації та розвитку державного банківського сектору.

Спочатку потрібно чітко окреслити межі та упорядкувати понятійний апарат щодо об'єкту дослідження, усунути розбіжності в трактуванні базових термінів, адже існує вірогідність отримання невірних результатів дослідження, за умови хибного віднесення тієї чи іншої банківської організації до консолідованої вибірки.

МЕТА РОБОТИ

Проведення характеристики складових антикризового управління комерційних банків за рахунок учас-

ті держави у їх капіталі та визначення даних шляхів участі.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти та Міжнародні стандарти регулювання банківської діяльності.

При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення вимог до фінансової стійкості та ризик-менеджменту страхових компаній.

РЕЗУЛЬТАТИ

Широкий термінологічний ряд щодо участі держави у капіталі банків, з урахуванням національної специфіки та історичних подій, що відбувались у кожній конкретній країні. Звертається увага і на унікальні форми та шляхи входження держави до капіталу банківських установ, які подекуди ніколи не зустрічались в розвинених економіках. Однак, при всій численності дефініцій, агрегований вектор спирається на три базові поняття: «державний банк», «банк, який контролюється державою» та «банк з державною участю». Границі кожної з вказаних кате-

горій не є сталими, та тією чи іншою мірою змінюються в залежності і під впливом низки нормативно-правих, історичних, національних факторів, що зустрічаються у економіці кожної країни.

Багаторічні дослідження в цьому напрямку здійснені науковцями Р. Ла Порта, Ф. Лопес-де-Силанес, А. Шлейфер, Джон П. Бонін, Іфтекар Хасан, Поль Вочтел, Бабаєвим С.С., Верніковим А.В., Глушковою Е.А., Магази́нер А.Я., Мордань Є.Ю., Оніщенко В.В.

Р. Ла Порта, Ф. Лопес-де-Силанес, А. Шлейфер надають наступне визначення поняття «державний банк» - це банк з державною часткою у статутному капіталі, як прямою, так і опосередковано – з державою або державними підприємствами, що виступають в якості акціонерів, яким належить більше 50% статутного капіталу банку, або більше 20%, якщо держава є найбільшим акціонером. Межа у 50% федеральної, регіональної та/або муніципальної власності, пропонується більшістю дослідників у якості того граничного показника, за яким банк відноситься до категорії державного [6].

Критерієм класифікації банківських систем на централізовані і вільні є наявність, чи відсутність монопольного права на емісію банкнот і монет.

Критерієм класифікації банківських систем на однорівневі та дворівневі є наявність, чи відсутність органу управління банківської системи.

При розгляді банківської системи кожної з країн, як об'єкта дослідження, її необхідно розглядати в процесі історичного розвитку, який визначається безліччю умов і чинників зовнішнього і внутрішнього характеру, а також національними особливостями.

Запропоновані Бабаєвим С.С., Глушковою Е.А., Верніковим А.В. принципи розподілу банків за зазначеними вище трьома групами ґрунтуються на двох критеріях – наявність контролю з боку держави, та ступінь впливу держави.

До найбільш вузької категорії відносяться «державні банки», які характеризуються виключною участю в статутному капіталі установи регулятора, в рамках чого державі прямо чи опосередковано належить 100% статутного капіталу. До групи банків контрольованих державою відносить окрім першої групи, додатково банківські установи з прямою або опосередкованою часткою держави в статутному капіталі більше 50%. Всі інші банки, з наявною прямою чи опосередкованою участю держави у капіталі формують широкую групу – банків з державною участю (рис 1) [1].

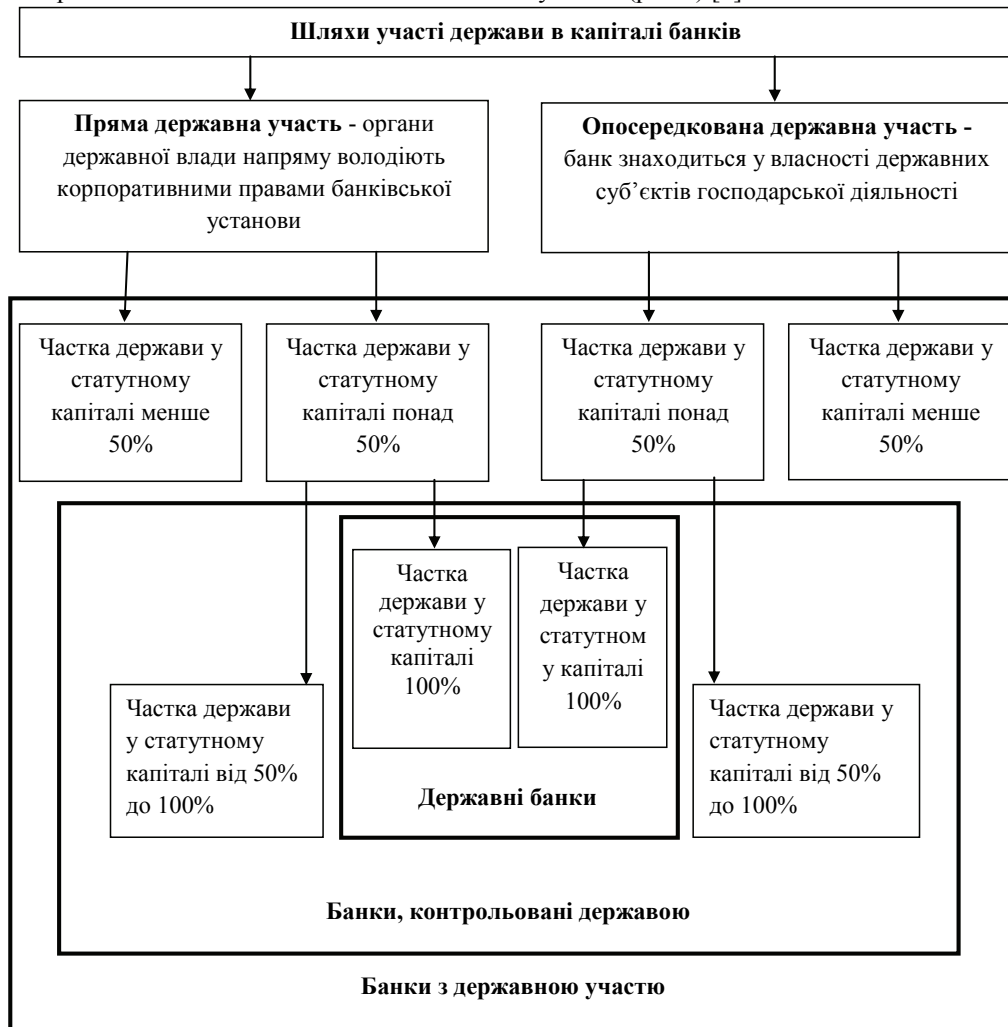

Рис 1. Класифікація шляхів присутності держави в капіталі банків за Бабаєвим С.С. [складено автором на основі [5]]

Глушкова Е.А. підходить до питання віднесення конкретного банку до тієї чи іншої групи більш комплексно, знаходячи обґрунтовані докази того, що канали державного впливу на діяльність банківських установ не обмежуються повноваженнями акціонерів. Слід враховувати задіяні принципи корпоративного управління та інші методи контролю та впливу, які використовуються. Визнається, що аналіз тільки структури власності не може бути достатнім для належного виділення державного сектору. На ринках, що розвиваються власність невіддільна від влади, тому вони, зазвичай, співіснують у певній хронології. Феномен державного банку вимагає більш масштабного дослідження через високу ступінь та інституційну специфіку втручання уряду в банківську систему [3, 4]. Запропонувала таку класифікацію банків із державною участю:

- а) "державні банки";
- б) "банки, що контролюються державою";
- в) "банки, під впливом держави".

Перша категорія базується на критерії контролюючої власності та включає банки, що належать безпосередньо самим урядам або його різним органам, а також опосередковано державними підприємствами. Категорія "банки, що контролюються державою" є ширшою і включає в себе, крім державних банків, також ті банки, де держава виступає прямо або опосередковано в якості міноритарного акціонера, або за затвердженими принципами корпоративного управління регулюються державою.

Нарешті, «банки, під впливом держави» є найширшою категорією, яка включає окрім перших двох груп, банки, які потрапили під вплив держави через тісні політичні зв'язки або через інші лояльні форми

контролю. Робить висновки, що фактична шкала державної присутності набагато вище, ніж загально оголошена. Встановлення реальної межі державного сектору банківської галузі може підвищити точність економетричних досліджень відносної ефективності банків, пов'язаних з державою, характеру їх діяльності та впливу участі держави на розвиток банківського сектору [3, 5].

Верніков А.В. деталізує попередні дослідження, уточнюючі дефініції. Пропонує наступне визначення поняття «банки, що належать державному капіталу» - це банки які прямо або опосередковано належать державі. Прямо належать державі ті банки, головним або єдиним акціонером яких є органи виконавчої влади, регіонального або муніципального рівня. Опосередковано належать державі банки, контрольовані державним капіталом, але не власне органами державної влади. В цьому випадку акціонерний контроль можуть здійснювати підприємства, які перебувають у державній власності, державні корпорації, інші компанії та установи з державним капіталом.

В якості критерію щодо віднесення тієї чи іншої банківської установи до даної групи проаналізовано ступінь впливу акціонера банку (установи, що належить державі), якому належить частка в статутному капіталі більше 50%, на прийняття рішень вищими органами управління даного банку [2, 6].

Окремо виділяється категорія банків, управління якими здійснює держава. У таких установах держава та її органи, навіть при відсутності контрольного пакету акцій, здійснюють істотний вплив на прийняття ключових рішень через механізми корпоративного управління.

Рис. 2. Класифікація банків, що знаходяться під впливом держави [2]

Банки, що належать державному капіталу і банки, управління якими здійснює держава об'єднуються в категорію «банків, що контролюються державою» і вважає, що всі банки віднесені до даної групи становлять те, що можна також охарактеризувати як

державний сектор (public sector) в системі комерційних банків країни.

Зовнішніми ознаками такого впливу є наявність держави або держкомпанії в числі міноритарних акціонерів банку, наявність топ-менеджерів держав-

них компаній у в раді директорів (наглядовій раді), які впливають на стратегічне управління банківською установою.

ВИСНОВКИ

Проведена характеристика складових антикризового управління комерційних банків за рахунок участі держави у їх капіталі та детермінація потенціальних шляхів участі дає змогу окреслити класифікаційні аспекти взаємодії та розвитку банку під протекцією держави.

Таким чином, окреслені границі категорії банківських інституцій з державним та змішаним капіталом є безпосередньо контрольованими державою. Термін «контрольований державою банк» є більш узагальнюючим, але у той же час і більш точнішим. До цієї категорії були віднесені банки, де пряма або опосередкована частка державної участі становить не менше 50% статутного капіталу [7].

Найбільш поширена категорія «банків з державною участю» найширша, куди окрім банків, що контролюються державою входять ще й установи, в статутному капіталі яких, органи державної влади, або державні підприємства не мають переважної частки у власності, але знаходяться під впливом держави.

Список використаних джерел

1. Бабасв С.С. Какой банк можно назвать государственным // Деньги и кредит. 2007. №7. С.58-61
2. Верников А.В. Доля иностранного капитала в банковском секторе: вопросы методологии // Деньги и кредит, 2006, № 6, с.63-71.
3. Гетманцев Д.О., Шукліна Н.Г. Г 44 Банківське право України: – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
4. Глушкова Е.А. Государственное присутствие в банковской системе: эмпирическое изучение макроэкономических эффектов // Деньги и кредит. – 2010. – № 12. – С. 24–31. Объем – 0,9 п.л.
5. Оніщенко В.В. (Банки з державною участю в банківській системі України: автореф. дис ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Валентина Василівна Оніщенко . – Суми : Б.в., 2012 . – 21 с.
6. Мордань Є.Ю. Державне регулювання банківської системи. Дисертація канд. екон. наук: 08.00.08, Нац. банк України, Держ. ВНЗ "Укр. акад. банк. справи Нац. банку України". - Суми, 2015.- 210 с.
7. La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shleifer A. (2002), Government ownership of banks, Journal of Finance 57 (1): 256–301.
8. Vernikov A. The impact of state-controlled banks on the Russian banking sector // Eurasian Geography and Economics. 2012. Т. 53. № 2. P.250-266